

דברים בשם אומרם

א.א. אורבך: גרשם שלום וש"י עגנון

כדורותינו. ברצוני להקביל הקבלה בין יצירתו של נציגה הגדול של ספרותנו החדשה, ש"י עגנון, שבדמותו, אמר בשעתו ג. שלום, מתגלמת רציפות הדורות בימינו, לבין מפעלו המדעי של ג. שלום. כשם שיצירת עגנון, שעניינה הוא העולם היהודי מבפנים, מרכזה היא בוצ"אץ וגבוריה יהודים מכל הסוגים ומכל המינים, אבל בה ובהם מתגלמות בעיותיו של היהודי החי, בעיותיה של האומה כולה ובו בזמן משבריו ופחדיו של האדם המודרני במידה ובשיעור שהוכרו כיצירות כלל-אנושיות, כך מחקריו של ג. שלום בין אם הם עוסקים בתורתיהם של חוגי המרכבה, של המקובלים או של החסידים, וכו' להשמע ולהקלט בכל מקום בעולם שדנים בו בתולדות הדתות ובתופעות הרוח.

בודאי שחלק רב לכשרונותיו הגדולים של שלום בכל אלה, אבל רומני שאכונן לדעתו אם אומר עליו מה שסיפר ר' חיים ויטאל על האר"י. כששאלהו למה השיג הוא יותר מר' משה קורדובירו — וכידוע סדרות האר"י הם סדרות עולם התיקון ושל הרמ"ק הם סדרות עולם התהוה — לא השיב האר"י, שהיו לו גילויים מיוחדים אלא „שטרח יותר משאר אנשי דורו". שלום טרח הרבה.

טעם הדברים שמתפרסם כאן הוא חלק ממאמר שכתב פרופ' א.א. אורבך לרגל יובל השבעים של גרשם שלום ז"ל

במחקריו הפיח ג. שלום רוח חיים בכמה וכמה מקצועות של תורה וחכמה והלואי שיימצאו חוקרים שיגשו לחקירתן של הבעיות שניסחן או רמו להן. במאמריו אלה המחיש ג. שלום את המושג „רציפות הדורות" הלכה למעשה. בהרצאתו ליובלה של חברת „מקיצי נדרמים" הגדיר שלום את רציפות הדורות כ„שותפות הפעולה בין ירושת הדורות העולה מתוך גניזתה ומתוך חייה הגנוזים לחיים של השפעה והשראה על קוראיה ובין יצירת הספרות היוצרת כדורגו". רציפות זו אינה באה בשכר טשטוש הבדלי השקפה והתשת כוחם של ניוגודים ומתיחיות. לפיכך רוחה שלום באדיבות אבל במוחלט את הנסיונות של המסייעים כביכול על ידו והבאים לגלות רעיונות של מחברים מאוחרים במקורות קדומים. דבריהם אולי עירובי דברים הם, אבל אשר למקורות, הרי מה שאמר זה לא אמר זה. ג. שלום מוסיף לתבוע הוכחות. הזכרתי את הקשר, ששלום הרגישו, בין מחקר אוצרות העבר לבין יצירת הספרות